

DR. JUR. DEÁK JÓZSEF:
AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI PROPAGANDÁTÓL A
NEMZETBIZTONSÁGIG –
A BELÜGYI SZEMLÉBEN MEGJELENTEK TÜKRÉBEN

Mottó: Titok-e a jó munka?

Gyorsan változó világunkban, 2001. szeptember 11, majd az azt követő, Európa és Indonézia elleni terrortámadások óta megjelent a nemzetközi terrorfenyegetettségől való félelem. Világszerte és hazánkban is reflektorfénybe került a titkosszolgálatok terrorizmus elleni tevékenysége. Munkájukhoz idehaza talán nagyobb, hatékonyabb támogatást kapnának a társadalomtól, ha akár a Belügyi szemle, korábbi, ilyen témájú rovatainak mintájára, modern, tervezett PR munka eredményeként a közvélemény jobban ismerné törvényben rögzített tevékenységeiket, tevékenységük nyílt részét. A Belügyi szemle titkosszolgálati témában rendszeresen megjelenő anyagainak feldolgozásául az alábbi módszer kívánkozik az egyiknek.

Nemrégiben, a Polgári Titkosszolgálatok Napjára, március 1-re megjelent, a tavaly október 27-én a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál, a szolgálat és a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság által közösen rendezett, XXVII. magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia előadásainak kéziratát tartalmazó kiadvány. A kötet „A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei”¹ elnevezést viseli, és bizonyos szempontból folytatása az egy évvel korábban megjelent kötetnek a „Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011.”² Mindkét kiadvány érdekes, izgalmas, a könyvbemutatókon elhangzott, mértékadó méltatások szerint színvonalas írásokat tartalmaz a magyar titkosszolgálatok múltjáról, jelenéről, elosztatva a velük kapcsolatos félreértéseket. Egyben segítve a kutatók, felsőoktatásban tanuló érdeklődők számára a szolgálatok munkájának jobb megismerését.

---

¹ A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei. Szerk.: Dr. Parádi József, Dr. Boda József, Simon F. Nándor, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyomdája. 2012. ISBN 978-963-08-5856-4.

² Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785 – 2011.” Szerk.: Csóka Ferenc, Dr. Boda József, Fülöp Tibor, Horváth Orsolya, Lakatos Roland, Schmidt Csaba, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat nyomdája. 2011. ISBN 978-963-08-3211-3.

Hipotézisem szerint a Belügyi szemle megjelenését követően jó ideig lehetőségeivel, eszközeivel jól támogatta a mindenkori titkosszolgálatok szakmai tevékenységét, utánpótlását.

1. Bevezetés

A titkosszolgálatokhoz mindig is a rendvédelem, rendészet különféle területeiről érkeztek a munkatársak, a rendszerváltozás előtt többnyire a Rendőrtiszti Főiskola mintegy féléves állambiztonsági átképzőjének elvégzése után³. Ezekben a szervezetekben heterogén, többféle szakmai és szervezeti kultúra találkozása termékenyíti meg a titkosszolgálatok szervezetére jellemző zárt világot. Ez a sokoldalúság különös hasznossága, értéke, szerteágazó feladatrendszerük teljesítése során derül ki. A rendszerváltozásig a titkosszolgálati pályát választók közül sokan a Belügyi Szemlében megjelent „Titkos háborúk”, vagy az „Állambiztonsági cikkek” rovat cikkeit betűnként izlelgetve és jó néhány hasonló témájú könyvön fellelkesülve kerültek a titkosszolgálatok valamelyikéhez. E cikkek előrevetítették számukra az operatív munka, gyakran stresszel telített sziszifuszi munkával eltelő inaséveit, majd a későbbi munka többnyire sikeres hétköznapijait. A rendszerváltozás és különösen kezdeti időszaka alaposan devalválta, sőt degradálta a korábbi elnevezéssel állambiztonsági szolgálatoknál dolgozók munkáját a közvéleményben. A kilencvenes évek elején egy rövid időre napirenden volt a döntéshozók szintjén minden titkosszolgálat azonnali és végérvényes felszámolása is... Hamarosan kiderült azonban, hogy ehelyett fontosabb az újjáalakult nemzetbiztonsági szervezetek tevékenységének mihamarabbi társadalmi elismertetése, munkájuk hatékonyságának fokozása érdekében.

2. Kell-e hű kép a szolgálatokról?

Globalizálódó világunkban, az Amerikai Egyesült Államokban vette kezdetét a szinte minden kontinensen végigsöprő terrortámadások sorozata. A rengeteg ártatlan áldozatot követelő robbantásos merényletek nyomán⁴ különösen megerősödött a békés hétköznapiakat feldúló

³ A szerző pályakezdő határőr tisztként került, dolgozott pár évet a BM III/IV. Csoportfőnökségének (katonai elhárítás) állományába, majd visszatérve a Határőrséghez a szervezet lapjának újságírója a Rendőrséggel bekövetkezett integrációig, ahol a létrehozott Rendőr elnevezésű belső szakmai lapot szerkeszti.

⁴ 2002. október 12., Bali (Indonézia); 2003. április 9-?, Bagdad (Irak); 2003. augusztus 5., Dzsakarta (Indonézia); 2003. november 20., Isztambul (Törökország); 2004. március 11., Madrid; 2004. szeptember 9., Dzsakarta; 2005. július 7., (Kísérlet: London (Nagy Britannia)); 2005. július 23., Sarm es-Sejk (Egyiptom); 2005. október 1., Bali; Terrorpánikok: 2006. augusztus 10., London; 2006. augusztus 21., Németország . Terrortámadások és pánikok 2011 09. 11 óta <http://index.hu/kulfold/ttl1299/> Letöltés: 20013.03.17.

rettegés a jogos félelemtől, a civil lakosság és a biztonságuk szavatolására hivatott államok körében egyaránt. A tragikus esetek kapcsán reflektorfénybe került világszerte a titkosszolgálatok terrorveszély feltáró, elhárító tevékenysége. A hazai bűnüldöző szervek és titkosszolgálatok is fokozták ez irányú felderítő-megelőző tevékenységüket, sőt 2010-ben e feladatra speciális szervezet is alakult Terror-elhárító központ elnevezéssel⁵ nem annulálva a hazai titkosszolgálatok törvényben meghatározott terrorveszély elhárítással kapcsolatos kötelezettségeit. E szervezetek alapfeladatai közt, a nemzetbiztonságról szóló törvényben⁶, a fenti mellett szerepel egyebek közt a határokon átnyúló bűnözés, a faji, vallási alapon uszító szervezkedések elleni fellépés is. Az ilyen jellegű bűncselekmények száma szerencsére nem mérhető az évente előforduló köztörvényes bűncselekmények mennyiségéhez, de a viszonylag csekély előfordulásuknál jelentősebb mértékben hatnak az állampolgárok szubjektív biztonságérzetére. Megelőzésükben, hasonlóan az esetleges terrorfenyegetés, fenyegetettség észlelésében a lakosság is nélkülözhetetlen szerepet játszhat, amennyiben felismeri ezek vészjósló jeleit, tisztában van vele, legelsőként melyik szervezetet kell értesíteni az észlelt gyanús körülményekről. Ehhez jó, ha az állampolgárok legalább a legalapvetőbb ismeretekkel rendelkeznek a „nemzet” részeként az ő biztonságuk felett őrködő nemzetbiztonsági szervezetek, titkosszolgálatok munkájáról, szervezetéről. De, mint „A titkosszolgálati kommunikáció attribútumai” című tanulmányából is kiderül „... komoly ismerethiánnyal küzd a lakosság a titkosszolgálatok, ... területén. Ezek esetében a megkérdozettek harmada, negyede nem tudja, mit is tesznek e szervezetek.”⁷

A média területén dolgozó munkatársak körében különösen jól ismert sztereotípiá szerint a titkosszolgálatok elnevezésükben hordozzák, hogy tevékenységüket titokban végzik, így az nem tartozik a nyilvánosságra. A helyzet paradoxona, hogy a titkosszolgálatok éppen a nyilvánosság mögött állók, alkotta állam, nemzet védelmére hivatottak! Légüres, sötét térben tevékenységük árnyékbokszolássá degradálódhat. A civil lakosság pedig, nem ismerve a titkosszolgálatok működésének valódi lényegét, főbb jellemzőit, saját biztonsága védelméből is kiszorulna. Miközben kedvére elmerülhet főként a bulvár sajtó számára hálás, újra és újra feléleszthető, kisszerű, ügynökmúlt találgatásaiban, és egyéb olcsó kíváncsiszkodásaiban,

⁵ A Teroorelhárítási Központról szóló 232/2010. (VIII.19.) Kormányrendelet http://www.kormany.hu/download/9/b3/10000/232_2010_Kormrend.pdf, Letöltés: 2013.03.03.

⁶ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500125.TV 4-9§, Letöltés: 2013.03.03.

⁷ Szakmai Szemle, A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának kiadványa 2009/4.szám, p.173.

amely során megpróbál bekukkantani a további „titkok” sejtelmes kapuja mögé. Hogyan jutottunk ide a rendszerváltozás kezdetétől?

3. Új struktúrák és megítélés

A formálódó új társadalmi berendezkedésben, a titkosszolgálatok új struktúrájának viszonylag rövid idő alatti létrehozásánál sokkal lassabban következett a szolgálatok új szerepének, munkájának társadalmi elismertetése, megbecsültsége. Mert lényegesen élénkebben élt a közvéleményben, az állambiztonsági főcsoportfőnökség felszámolását követő, szenzációhajhász „nagy leleplezések” hatása, a diktatúra titkosszolgáinak, és a naponta megjelenő újabbnál újabb, megbízhatóbbnál megbízhatóbb ügynöklisták „besúgóhad”-ának elítélése – egyfajta ösztönös, individuális információs kárpótlásként. A nagy zajban alig hallatszott a szakemberek mértékadó hangja, hogy minden modern állam működése, de a megcélzott polgári demokratikus berendezkedését irányító különösen elképzelhetetlen törvényen, egyéb jogszabályokon nyugvó titkosszolgálatok, az általuk használt titkos módszerek, eszközök nélkül.

A rendszerváltozás kezdetekor sokan kikerültek a titkosszolgálatoktól, saját, vagy munkáltatói döntést követően. Néhányan sajtóhoz kerülve, továbbra is szimpatizálnak a területtel, tartják a kapcsolatot egyik-másik volt munkatársukkal. Új lehetőségeiket felhasználva többen próbálkoztak írásaikkal hozzájárulni, hogy az immár a közben megszületett jogszabályon alapuló nemzetbiztonsági munkához méltó megbecsültség jusson egykori kollegáiknak, újjá alakított szervezeteiknek, munkájuk nyílt részének bemutatásával, népszerűsítésével, természetesen figyelemmel a területen eltöltött évek során megtanult titkosszolgálati érdekekre. Ehhez próbálták kérni egyebek közt az időközben vezetővé vált egykori munkatársaik támogatását. Ezt többnyire meg is ígérték, az egykori munkatársak, de annál ritkábban sikerült közreműködésükkel ilyen anyagot készíteni, hiába értettek egyet az ilyen anyagok megjelenésének fontosságában, különösen az újjászervezett titkosszolgálatok PR arculatának újjáalakításához. A tömegtájékoztatás területére került egykori munkatársak, hiába mondták el számtalanszor, hogy csak nyílt, bárki számára hozzáférhető anyagokat tartalmazna írásuk. Például a nemzetbiztonságról szóló törvény szövegével, vagy az egyes

szolgálatok honlapján szereplő közérdekű információk felhasználásával, kívánták volna megszólaltatni, a szintén honlapon közzétett fényképpel illusztrálva, az adott nemzetbiztonsági szervezet vezetőjét... De többnyire így szólt, a még régi reflexeket tükröző elutasítás lényege: „A titkosszolgálatok nevében, is benne van; velük kapcsolatban minden titkos!”...

Tényleg csak kára származik egy nemzetbiztonsági szolgálatnak abból, ha cikk jelenik meg, konkrétum nélkül, jól végzett munkájukról? A múltat idéző kategorikus elutasítások egyike hallatán utánanéztem, milyen is volt a múltnak ez a fajta szigora? Hiszen a Belügyi szemle, 1963-as megjelenésétől több rendszeres rovattal, egyéb írásokkal is szolgálta a korabeli szóhasználatot élve „állambiztonsági propagandát”, a sajtó nyilvánosság eszközével segítve a hazai korabeli titkosszolgálatok tevékenységét. Ehhez átnéztem a folyóirat napjainkig megjelenő lapszámait, külön kiadványait, kigyűjtve a témával kapcsolatos írásokat, felkutatva a havi periodika alapításakor BM parancsított célját, igyekezve párhuzamot találni napjaink hazai nemzetbiztonsági, globális biztonsági vetületével.

A Nemzetbiztonsági Hivatal, 2008-as évkönyvének is nem titkolt szándéka a szervezet munkájához nélkülözhetetlen állampolgári támogatás elnyerése. Bevezetőjében olvashatjuk: ... kissé szokatlan, hogy egy titkosszolgálat a nyilvánosság elé lép és bemutatkozik, de talán pont ez segíthet abban, ... hogy a munkánk végzéséhez elengedhetetlen társadalmi támogatást évről évre megkapjuk. ”⁸ Az évkönyv nem titkolt szándéka volt továbbá, hogy a nemzeti biztonsági érdekekkel ellentétes, minden valóságalap nélküli, e munkáról torzképet formáló publikációk visszautasítása is.

4. Korábbi megoldások

Pedig, egy hasonló, a titkosszolgálat nyilvános szereplését megalapozó külföldi tapasztalat, már 1966 (!) -ban, kis híján fél évszázaddal korábban, a Belügyi Szemle „Külföldi Figyelő” negyedéves kiadványában rendelkezésre állt. Az NSZK „Truppenpraxis” című katonai folyóiratának „A kémelhárítás a demokratikus jogállamban” cikk fordításából egyebek közt olvashatjuk: „...Mi katonák azonban távolról sem óhajtunk egy biztonsági gettóban élni. Tudatosan élvezzük demokratikus polgárjogainkat. Ezzel szemben azonban kötelességeinknek is tudatára kell, hogy ébredjünk. Tudjuk, hogy állami rendszerünkben az

⁸ Nemzetbiztonsági Hivatal: Évkönyv, 2008., 15. p.

elhárító szolgálat igen nagy nehézségekkel küzd. Mivel azonban e rendszer hívei vagyunk, tudatosan számításba kell vennünk a nehézségeket, és le kell küzdenünk.” „... Szándékosan nem akarjuk, hogy a túlzásba vitt titkolózás kirekesszen bennünket népünk közéletéből. Ellenkezőleg!”⁹

A Belügyminisztérium Kollégiuma 1962. április 12-i ülésén tűzte napirendjére a BM-ben megjelenő sajtótermékek, folyóiratok szakmai színvonalának vizsgálatát, megállapítva, hogy a sajtó eszközeivel jobban kell segíteni a BM előtt álló feladatok színvonalasabb végrehajtását. „Ennek érdekében – az elmélet és gyakorlat legjobb szakembereinek bevonásával – olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza.”¹⁰

A Belügyi Szemlében, az 1963 év 4. számától kezdődően, először a „Titkos háborúk történetéből” című rovatban jelentek meg, korabeli elnevezés szerint állambiztonsági témájú cikkek.¹¹ A sorozat, főként a II. Világháború olyan eseményeinek bemutatását tűzte ki célul, amelyekben jelentős szerep hárult a hírszerző és kémelhárító szolgálatokra. Ezekkel az írásokkal, feldolgozásokkal, fordításokkal, a többé-kevésbé ismert történeteket olvasó számára az események mélyebb összefüggéseit kívánta a szerkesztőség megvilágítani. A csaknem három évtizeden át, 1994-ig tartó, külföldi eseteket feldolgozó rovat írásait a témában jól kiegészítették az 1963-tól negyedévente, „szolgálati használatra” minősítéssel megjelentetett a „Belügyi Szemle Tájékoztatója” című periodika: a szerkesztőség rendelkezésére álló, többé-kevésbé átfogó külföldi, szak-folyóiratgyűjtemény felhasználásával, a szakismeretek bővítésére azoknak, akik „elméleti vagy gyakorlati munkájukban az egyre fokozódó tudományos igényt igyekeznek megvalósítani.”¹² A „Külföldi Figyelő”-nek is nevezett kiadvány „A szerkesztőség a Belügyminisztérium vezetői és a folyóirat állandó írógárdája szélesebb körű tájékoztatása érdekében a külföldi irodalomban fellelhető... a belügyi szervek tevékenységével kapcsolatos időszerű, a

⁹ Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 5. szám, 1966. Johann Bertels: Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására. 35.p.

¹⁰ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023.sz. parancsa, Bp.1962.07.18. http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_2 Letöltés 2013.03.14.

¹¹ Belügyi Szemle 1963., 4. szám, „A szicíliai partraszállás előkészítése” 87.- 94. p. p.

¹² Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1-2 szám, 1963.Előszó 3. p.

különböző országok rendőri szerveit foglalkoztató jelentősebb kérdésekről, problémákról...¹³ adta ki a folyóiratot, a „kapitalista” országokban megjelent cikkek fordításainak megjelentetésével. Az első állambiztonsági témát érintő írás a Kriminológia rovatban jelent meg: „A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból” (Langemann Hans: Das Attentant – Hamburg, 1956 c. könyv néhány fejezetének fordítása.) Az 1970-es év utolsó „Tájékoztató”jának negyedik, állambiztonsági témában megjelent anyagánál találkozunk először nyíltan a Hírszerzés – Elhárítás rovattal.

A Belügyi Szemle fenti két, főként külföldi forrásokból építkező rendszeres rovata mellé harmadikként, az 1964-es év második félévétől megjelent az „Állambiztonsági cikkek”-et felvonultató sorozat, amely az előbbieket kiegészítve szintén az állambiztonsági szervek tevékenységének hazai, egyebek közt jogalkalmazási gyakorlatát próbálta erősíteni, bemutatott, megtörtént esetek, megjelent új, e munkával kapcsolatos jogszabályok feldolgozásával.

A cikkek a jó ideig kötelező ideológiai tartalommal, de talán ezt ellensúlyozandó igen olvasmányos formában, hozzáértő időzítéssel, szerkesztéssel, már akkor is sok értékes, életszerű, gyakorlati tapasztalatot megosztottak a titkosszolgálati területen dolgozó belügyi munkatársakkal. Manapság, immár rendvédelmi szervekként, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat és az Alkotmányvédelmi Hivatal révén ismét a Belügyminisztérium keretében működik két polgári titkosszolgálat, kiegészülve a titkosszolgálati módszerek alkalmazására szintén feljogosított új, Nemzeti Védelmi Szolgálattal és a Terrorelhárító Központtal, és a tárcához visszakerült, Rendőrséggel. Miközben a Belügyi szemle is megjelenik havonta, de a titkosszolgálatok munkáját támogató, népszerűsítő munkája inkább alkalomszerű.

5. Összegzés

A Belügyi Szemlében közölt állambiztonsági témájú, tudományos értékű szakmai tanulmányok, cikkek, fentiekben említett módszer szerinti feldolgozásával, főként a korabeli szóhasználat szerint úgynevezett kapitalista országokban megjelent írásokból, a társadalmi fejlődésünkből adódóan számunkra manák, esetleg holnapnak is szóló, hasznosítható, eddig fel nem tárt, értékes üzenetek merülhetnek fel. Ezek hasznosítása hozzájárulhatna ahhoz, hogy

---

¹³ Lásd u.o.

a titkosszolgálatok, zárt világuk tiszteletben tartásával, illetve ennek ellenére az általános társadalmi értékrenden belül, méltóbb helyükre kerüljenek.

Még egy érv sarkallt a téma kifejtésére. Mint a 2011-ben a Magyar Rendészettudományi Társaság határrendész tagozatának pécsi szakcsoportja által szervezett; „A rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése” témában megrendezett tudományos konferencián elhangzott „Aurea Mediocritas” (Arany középút) előadás, konferenciakötetben megjelent szerkesztett változatából kiderül: „A rendészet/rendvédelem intézményrendszere továbbra is zárt a deklarált nyitottság ellenére. Ez tükröződik a szervezeti és szakmai kultúrák, kapcsolódási pontjaiban is. Az integrált működési igények ellenére továbbra is a szűkebb szakterületi szemlélet pillanatnyi dominanciája a jellemző, ami korlátozza a folyamat- és rendszerszemlélet érvényesülését.”¹⁴ A belügyi szerveknek, az ország biztonsága, és konkrétan, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javítására irányuló tevékenysége is eredményesebb lehetne, ha az érthető szakterületi szemléletük mellett munkájuk során minden területen nagyobb teret engednének az általuk védett társadalom felé a meglévőnél nagyobb nyitottságnak.

---

¹⁴ Teke András: Aurea Mediocritas <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf>, 155.p., letöltés 2013.03.01.